

رویکرد حکمت صدرایی

به مشیت الهی

عبدالعلی شکر*

استادیار دانشگاه شیراز

چکیده

در علم و مشیت ازلی خداوند مقدر شده است. این همان قضا و قدر و آخرین مرتبه علم الهی است که بدنبال مشیت ازلی - که شامل عنایت، علم، علیت و رضایت ذات حق است - ظهور می‌یابد. تمام ممکنات، از جمله اختیار انسان، مشمول این مشیت و قضا و قدر الهی خواهد بود.

مشیت بعنوان اولین تجلی ذات حق، فارغ از زمان و مکان، پنجره بروز و ظهور سایر مخلوقات از منشأ هستی است. در اندیشه حکمت متعالیه مشیت الهی ذیل مباحثی مانند قدرت، علم و اراده خداوند مطرح می‌شود. اما این صفات با ذات حق، تنها در مفهوم مغایرت دارند و بحسب مصداق و وجود عین ذات خداوند هستند. ملاصدرا در توجیه عینیت ذات و صفات، بر این مبنا استدلال میکند که خداوند بسیط الحقیقه و صرف الوجود است و بهمین دلیل نمیتوان به غیریت و تعدد وجودی صفات با یکدیگر و با ذات حق رأی داد. قدرت خداوند قرین اراده و مشیت ازلی اوست و بهمین دلیل است که فعل بدون تراخی از ذات حق صادر میگردد. بنابراین فعل فاعل قادر بر خلاف نظر متکلمان که آن را به صحت فعل و ترک معنا کرده‌اند - همراه با مشیت است؛ مدار قادریت اینست که مشیت سبب صدور یا ترک فعل باشد. از طرفی، عنایت خداوند همان علم تفصیلی حق تعالی به ذات خود و نظام خیر است که موجب پیدایش فعل میگردد. مشیت الهی بهمراه عنایت او سبب تحقق خارجی فعل مورد رضایت خداوند است.

کلیدواژگان

مشیت	قدرت
اراده	عنایت
قضا و قدر	ملاصدرا

طرح مسئله

مشیت الهی بدلیل پیوند با سرنوشت، تقدیر و اراده انسان، مورد توجه دیرینه دانشمندان حوزه‌های مختلف بویژه متکلمان و فیلسوفان بوده است. معنا و مفهوم مشیت چیست؟ از نظر صدرالمتألهین مشیت الهی چه جایگاهی در مراتب علم ذات حق دارد و با چه مفاهیمی همسنگ است؟ عینیت ذات و صفات، از جمله مشیت و مفاهیم مرتبط با آن، همچنین روند

*.Email: ashokr@rose.shirazu.ac.ir

تاریخ تأیید: ۹۳/۳/۱۲

تاریخ دریافت: ۹۲/۱۲/۵

تحقق عینی موجودات مطابق خصوصیتی است که